

Dr. habil. Udvarvölgyi Zsolt András, PhD
történész, szociológus, főiskolai tanár
Miskolci Egyetem BTK Alkalmazott Társadalomtudományok Intézete

Dr. Udvarvölgyi Zsolt

A megelevenedő múlt nyomában:

Kovács István Falumúzeum, Székkutas

Egy Székkutas községről szóló, nívós és tetszetős kivitelű szórólap szerint „*egész évben várja látogatóit a felújított, dohánypajzával bővített Székkutasi Emlékház, ahová belépve egy gazdag történeti időutazás veszi kezdetét. Az érdeklődők a helytörténeti kiállításon túl a tablók fogságában akaratlanul is részesei lehetnek a Fehér Gárda mozgalomnak, a középparaszti életteret megjelenítő enteriőrben pedig felelevenedik a vásárhelykutasi határban élő jelentősebb családok – Gregus, Maczelka, Temesváry – egykori élete is.*”¹ E pár sor olvastán több se kellett nekem, és idén nyáron, nagymágocsi tartózkodásom egy napján, 2024. július 23-án átrándultam a szomszédos településre. Előtte bejelentkeztem, időpontot egyeztettem a Polgármesteri Hivatalban, és vártam a találkozást a helyi illetőségű Németh Vilmosné Franciskával, aki a kalauzom lett a múzeumban. Elöljáróban szeretném leszögezni, hogy nagymágocsi kötődésű történészként, főiskolai tanárként különösen érdekel a község és vonzáskörzetének múltja, korábban már többször ellátogattam a nagymágocsi, árpádalmi hasonló intézményekbe is, amelyekről volt alkalmam már beszámolni a Bonus Nuntium hasábjain.² Idén nyáron egy kiváló, alapos, részletes, informatív, ugyanakkor látványos és befogadható terjedelmű, színes, kissé eklektikus kiállítást láthattam Székkutason, Franciska

¹ Sz. N.: Székkutas. Piroshka fővárosa. Székkutas, Székkutas Község Önkormányzata, 2014.

² Udvarvölgyi Zsolt András: Falusi Gyűjteményes Ház – Árpádhalom. in: Bonus Nuntium, 5. évf. 3. sz. 2023. 95-100.

Udvarvölgyi Zsolt András: Felicián atya tárlat a nagymágocsi helytörténeti gyűjteményben. in: Bonus Nuntium, 6. évf. 2. sz. 2024. 60-68. old.

profí és kedves tárlatvezetésével, amelyet ezúton is köszönök neki. Felteszem, hogy látogató talán még nem töltött annyi időt a pár helyiségből álló, egykori ONCSA³-házban, mint aznap jómagam. Miután mindent megnéztem és elolvastam, amit csak lehetett, majd idegenvezetőm minden kérdésemre válaszolt, ismét megbizonyosodott számomra, hogy a 20. századi magyar történelem minden szörnyűsége és gonoszsága számos nyomott hagyott a térségben, különösen az ötvenes évek pokla, a Rákosi-korszak. Nem jellemző rám, hogy egy kiállításon könnyek szöknének a szemembe, talán a budapesti Terror Háza Múzeum pincéjében, a börtönsoron volt hasonló élményem, de a kiállított bitófa, a Fehér Gárda-per során kivégzett, húszas éveikben járó fiatal emberek fotója, az ártatlanul meghurcolt emberek tragikus sorsa mélyen megrázott. Úgy vélem a székkutasi múzeum meghaladja egy „átlagos” helytörténeti gyűjtemény vagy tájház tárlatának kínálatát, és pontosan a Fehér Gárda rész, a tévesztésnek („kolhozosítás”), a padlóssöpréseknek, a begyűjtéseknek, ill. az erőltetett gyapottermelésnek emléket állító tablók és tárgyi emlékek azok, amelyek egyedivé teszik a község egyik fő nevezetességét. A Fehér Gárda, a korszak titkos antikommunista szervezkedésének tragikus történetét a helyi illetőségű Őze Sándorné és fia, Őze Sándor dolgozták fel. Jó érzés volt látni a kiállításon a lakosság adakozó kedvének nyomát, a tárgyi emlékeket, a szülők-nagyszülők-ösök hagyatékának igazi „kincseit”, a korabeli babakocsitól a könyvekig és papírrégiségekig, ill. a rádiótól a varrógépig. A tárlaton egy tábla figyelmeztet rá, hogy a „kiállítási anyag jelentős részét a hódmezővásárhelyi Gregus Máté Szakközépiskola múzeumának anyaga képezi, amelyet 2008-ban az iskola pedagógusa, Dani Imre adományozott a településnek.” Továbbá a kiállítás vezetőjében még számos személy neve fel lett tüntetve, akik önzetlenül segítették a múzeum berendezését. Végezetül elismerés illeti a község vezetését is, hogy időt és anyagi áldozatokat nem sajnálva megteremtették és bővítették ezt a kis múzeumot.

³ ONCSA: Országos Népi- és Családvédelmi Alap, 1940-1944. A nagycsaládos falusi nincstelenek támogatására, a születések számának emelésére és gyermekvédelmi célokból alapított állami szociális szervezet. Forrás: <https://lexikon.katolikus.hu/O/Orsz%C3%A1gos%20N%C3%A9pi-%20Csal%C3%A1dv%C3%A9delmi%20Alap.html>

A következőkben pár saját fotóban mutatom be a kiállítást:

A kemence nem maradhat ki.

Korabeli varrógép, egykor sok háztartás nélkülözhetlen kelléke.

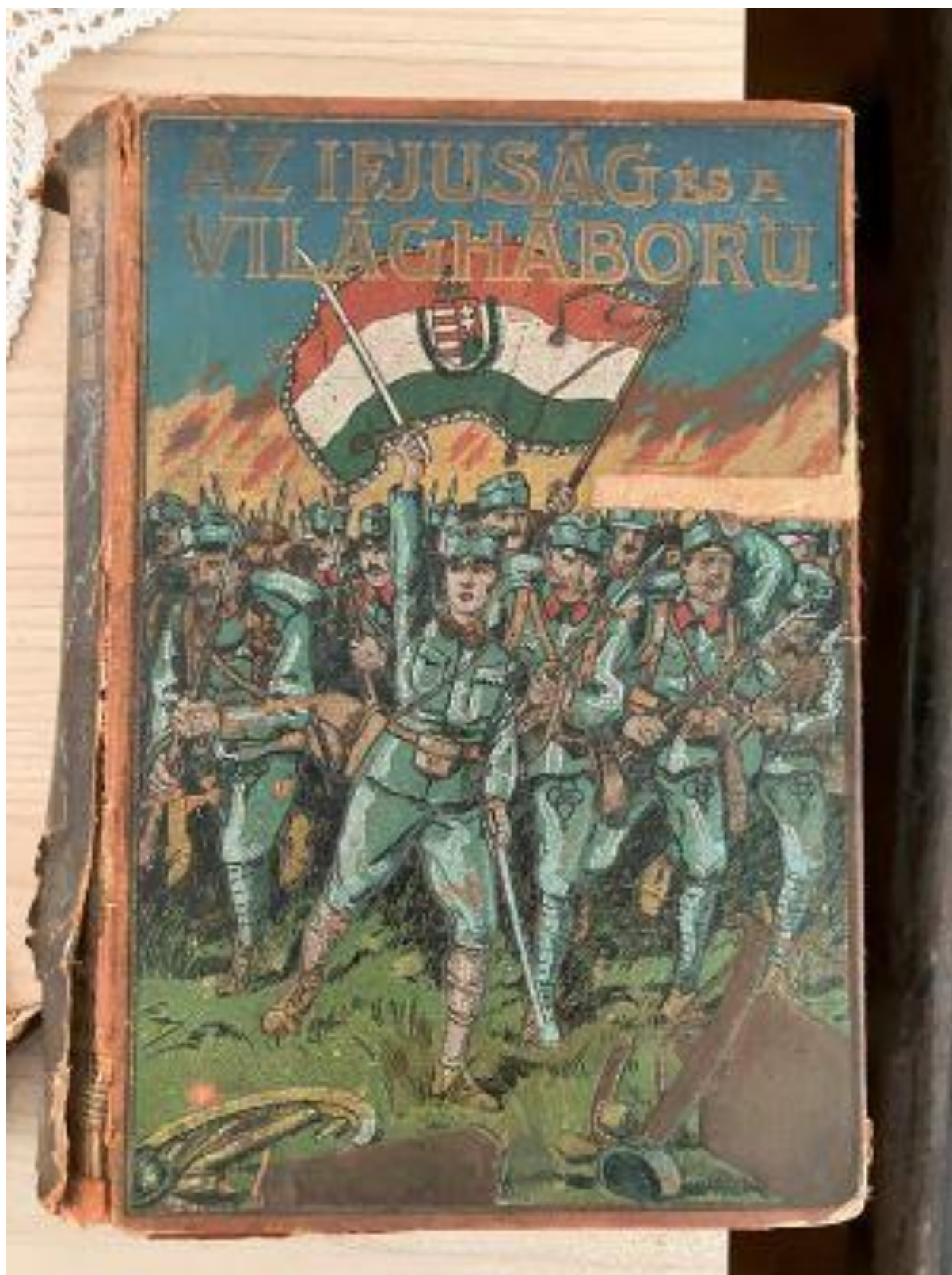
Masszív egy darab ez a babakocsi.

Így nézett ki egy parasztház lakószobája. Az ablak alatt rokk.

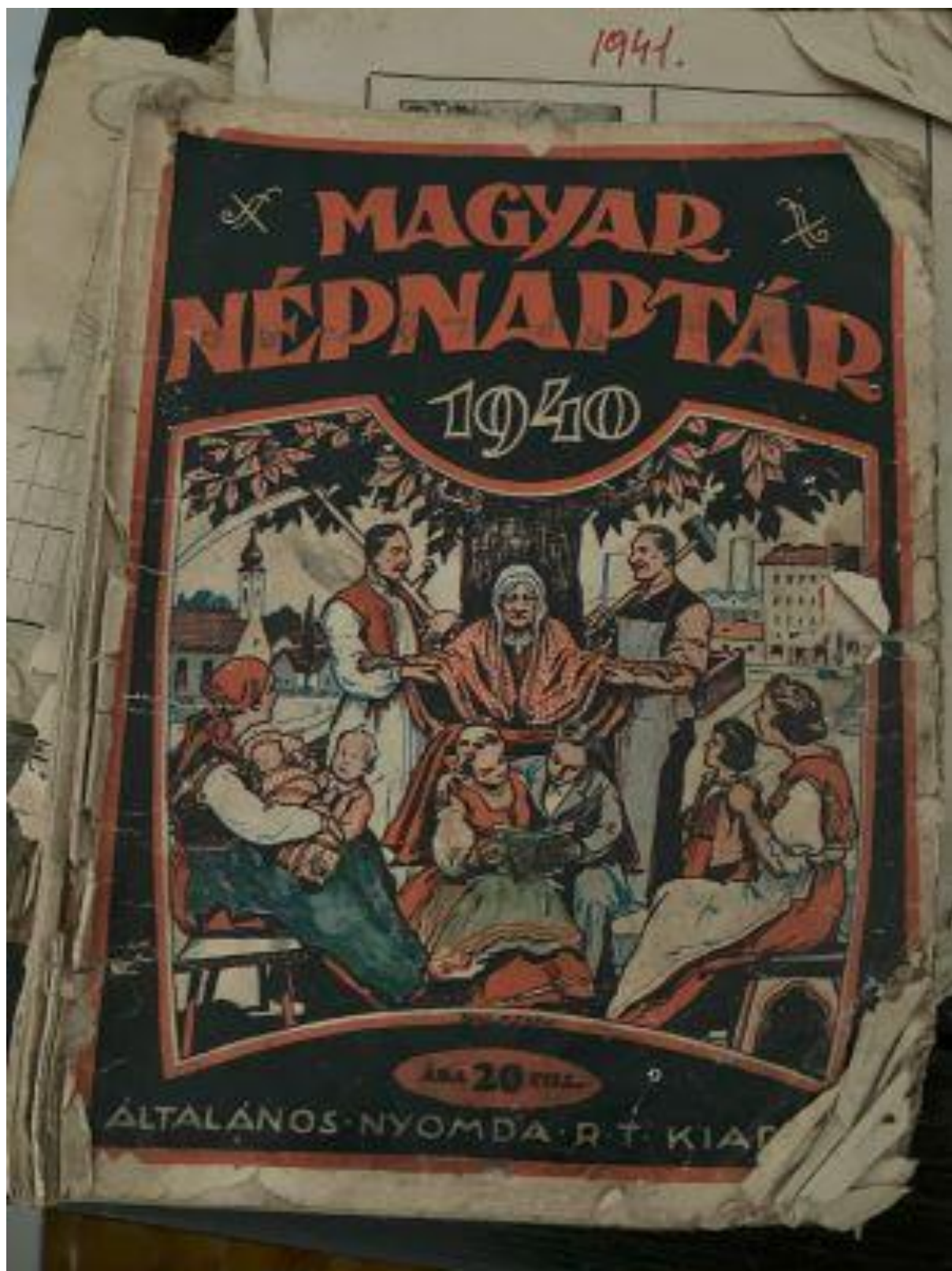
Nagy kincs volt a rádió.

Az első világháború bőven szedte áldozatait a község lakosai közül is.

A Szent Bibliát egykoron minden családnál nagy becsben tartották. Ezen a példányon is látszik, hogy sokat forgathatták.

Népszerű és hasznos kiadvány volt minden naptár, kalendárium.

Az áldozatok emlékére.

A legmegrázóbb helyiség: a bitófa. In memoriam Blahó János, Kovács István és a többi ártatlanul meghurcolt áldozat.

Ami itt nincs kiállítva, az talán nem is volt szükséges tartozéka egy parasztgazdaságnak.

A múzeum bejáratánál.

Kovács István Falumúzeum

Summary

In this article, I present the “Kovács István Village Museum” in Székkutas, Csongrád-Csanád County, based on my own experiences and information. The exhibition also commemorates the martyrs of the so-called “White Guard”, an illegal anti-communist organisation during the communist dictatorship in the 1950s. The museum offers an interesting, colourful and well-organised exhibition. At the end of this writing, you will find a selection of my own photos taken at the museum.

Felhasznált irodalom:

Őze Sándorné: Kiállítás a fehérgárdistákról a Székkutasi Falumúzeumban. Székkutas, Székkutas Község Önkormányzata, 2013. p. 83.

Sz. N.: Székkutas. Piroshka fővárosa. Székkutas, Székkutas Község Önkormányzata, 2014. p. 8.

Udvarvölgyi Zsolt András: Falusi Gyűjteményes Ház – Árpádhalom. in: Bonus Nuntium, 5. évf. 3. sz. 2023. 95-100.

Udvarvölgyi Zsolt András: Felicián atya tárlat a nagymágocsi helytörténeti gyűjteményben. in: Bonus Nuntium, 6. évf. 2. sz. 2024. 60-68. old.